

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Waarom een verbetering van de relatie tussen curator en rechter-commissaris kan zorgen voor beter toezicht

Pool, J.M.W.

Citation

Pool, J. M. W. (2023). Waarom een verbetering van de relatie tussen curator en rechter-commissaris kan zorgen voor beter toezicht. *Financiering, Zekerheden En Insolventierechtpraktijk*, 2023(8), 15-27. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3728367>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3728367>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

264. Waarom een verbetering van de relatie tussen curator en rechter-commissaris kan zorgen voor beter toezicht

MR. DR. J.M.W. POOL

De wettelijke taak van de rechter-commissaris is het houden van toezicht op de curator. Tegelijkertijd is de rechter-commissaris ook broodheer en beoordelaar van de curator. Deze combinatie van functies kan op veel kritiek rekenen. In dit artikel bespreekt de auteur op basis van empirisch onderzoek in hoeverre die kritiek terecht is. Afsluitend concludeert ze dat de meeste kritiek kan worden weggenomen door te investeren in de relatie tussen de curator en de rechter-commissaris.

1. Introductie

De wettelijke taak van de rechter-commissaris is het houden van toezicht op de curator. Tegelijkertijd is de rechter-commissaris ook broodheer en beoordelaar van de curator. Deze combinatie van functies kan op veel kritiek rekenen.¹ In een vorig artikel in dit tijdschrift heb ik deze

kritiekpunten beschouwd vanuit de resultaten van enkele empirische studies die ik heb uitgevoerd.² Ik concludeerde dat de wijze waarop het toezicht in de praktijk is ingericht, voor bepaalde risico's zorgt. Zo bestaat het risico dat curatoren gezien hun afhankelijkheid van de rechter-commissaris niet altijd voldoende open en transparant zijn over de wijze waarop een faillissement wordt afgewikkeld. Tegelijkertijd lijkt het erop dat hoe beter de curator de relatie met de rechtbank waardeert en hoe minder afhankelijk de curator denkt te zijn van de rechtbank, hoe meer openheid van zaken deze curator geneigd is te geven over de afwikkeling van faillissementen. Ook lijken curatoren bij een betere gepercipieerde relatie eerder tegen de rechter-commissaris in te gaan. Mijn conclusie was kortom dat een betere relatie tussen de curator en de rechter-commissaris zorgt voor beter toezicht.

In dit artikel onderbouw ik de stelling dat het verbeteren van de relatie tussen de rechter-commissaris en de curator zorgt voor beter toezicht

Deze conclusie bevestigt het beeld dat de rechter-commissaris, ook in de huidige vorm, kan fungeren als een kritische toezichthouder. Toch blijft het risico bestaan dat curatoren geen volledige openheid van zaken geven wanneer zij een bepaalde afhankelijkheid voelen ten opzichte van de rechtbank en de rechters-commissarissen. Om die reden exploreer ik in dit artikel manieren om de door curatoren ervaren afhankelijkheid te verminderen. Het artikel is als volgt opgebouwd. In paragraaf 2 doe ik verslag van

¹ Zie bijvoorbeeld H.S. Mensonides & P.C. Voûte, 'Good bankruptcy governance: "checks and balances"', *Tvl* 2004/23; B. Wessels, 'Toezicht op het beheer en de vereffening van de failliete boedel. Toetsing door de R-C', *MvV* 2007/12, p. 264; W. Aerts, 'Het toezicht op de integriteit van de faillissementscurator', *Tvl* 2007/31, par. 11; F.H.E. Boerma, 'Krijgt het rechterlijk toezicht nog enig krediet?', *Tvl* 2007/38, afl. 6, p. 191-193; R.D. Vriesendorp, 'De R-C bij insolventies: onpartijdige rechter of betrokken commissaris?', in: *Faillissement, Justitiële verkenningen*, jaargang 26, 2000, nr. 2, p. 55 e.v., zie ook B.J. Engberts, 'Toezicht in insolventies in ontwikkeling', *Tvl* 2005/40, p. 171-179; R.J. van Galen, 'Waarheen met de R-C?', *Tvl* 2021/36; T.B. de Clerck & R.J. van Galen, 'Artikel 67 Fw: een kansloze exercitie?', in: *De curator en het Faillissementsproces(recht)*, INSOLAD jaarbundel 2020, p. 225 e.v.; R.J. van Galen, 'Enkele procedurele opmerkingen over het faillissement', *WPNR* 2001/6463, p. 905-911; met name onder 3. 'Het interne appel' en 4. 'Het getuigenverhoor van artikel 66 Fw'. R.J. van Galen, 'Knelpunten in ons insolventierecht', *Ondernemingsrecht* 2014/81, v.a. 6. 'Structurele herziening'; R.J. van Galen, 'Toezicht op de curator in faillissement', in: *Verantwoording aan Hans Beckman*, 2006, p. 137 e.v. Vgl. M.C. van Genugten, 'Kort commentaar bij twee procedures over de curator en het EVRM: Wie is de onafhankelijke rechter bij een verzoek tot ontslag van de curator en welke rechten heeft de failliet op inzage in het faillissementsdossier?', *TvCu* 2021/3, p. 70-74. A. van Hees, 'Toezicht op de R-C', *Tvl* 2010/25, p. 159; R.D. Vriesendorp, 'De R-C als trendvolger', *Tvl* 1995/5; R. Mulder, 'Verdere professionalisering van het benoemingsbeleid en toezicht op de kwaliteit van curatoren', *Tvl* 2005/41; W.A.H. Melissen, 'Toezicht op toezicht?', *Tvl* 2011/5; P.J. Neijt, 'De curator: een octopus, de R-C: een kwal?', in: J.J. Reiziger & A. van der Schee (red.), *De Curator en Informatie*, INSOLAD jaarboek 2013, p. 79-88. Ph.W. Schreurs, 'Op weg naar transparant toezicht', *Tvl* 2018/26; J.W.M. Tromp, 'Werk aan de winkel voor de wetgevingsjurist', *WPNR* 2001/6463, p. 911 e.v.; J.J. van Hees, 'De schone schijn van toezicht in het insolventierecht', in: T. Havinga, P. Verbruggen & H.C.F.J.A. de Waele (red.), *Toezicht tegen het licht*, 2015, p. 157-171, par. 11.5; H.H. Dethmers, 'Het toezicht van de R-C op curatoren', *Tvl* 2004/5.

² Zie J.M.W. Pool, 'Over de fragiele relatie tussen de curator en de rechter-commissaris', *FIP* 2023/232, p. 22 e.v. Deze inleiding is voor een belangrijk deel overgenomen uit dat artikel.

een focusgroep met curatoren waarin is gesproken over de oorzaken van de ervaren afhankelijkheid en voorstellen om de afhankelijkheid te verminderen. In paragraaf 3 vergelijk ik de resultaten van de focusgroep met de in de literatuur voorgestelde wijzigingen van het toezicht in faillissementen, op basis waarvan ik in paragraaf 4 concludeer dat wanneer curatoren weten wat van hen wordt verwacht, en weten hoe de rechtbank tot benoeming in een specifiek faillissement komt, het risico dat curatoren geen volledig en transparant beeld schetsen van de faillissementsafwikkeling, gering lijkt.

2. Het verbeteren van de relatie tussen de curator en de rechter-commissaris

2.1 Hoe verder?

Om te onderzoeken hoe het gepercipieerde gevoel van afhankelijkheid kan worden verminderd en de relatie tussen de curator en de rechter-commissaris kan worden verbeterd, heb ik een focusgroep uitgevoerd met curatoren. Een focusgroep is een soort groepsinterview en heeft als belangrijk voordeel ten opzichte van een individueel interview, dat de deelnemers met elkaar in debat gaan over ervaringen en opvattingen. De voor- en nadelen die de deelnemers met elkaar bespreken en de daarbij behorende groepsdynamiek, kunnen bijdragen aan het vinden van beter onderbouwde oplossingen voor bepaalde problemen.³

Aan de focusgroep hebben vijf curatoren vanuit verschillende arrondissementen deelgenomen, met verschillende ervaring als curator en soms met bijzondere expertise op het gebied van de relatie tussen de curator en de rechter-commissaris.⁴ Tijdens de focusgroep kwamen vier onderwerpen aan de orde, te weten het benoemingsbeleid, het beoordelingsbeleid, de onafhankelijkheid van het toezicht en mogelijkheden tot verbetering in de relatie tussen de rechter-commissaris. Deze onderwerpen zijn gebaseerd op de hiervoor besproken resultaten.

De focusgroep duurde tweeënhalf uur en is met toestemming van de deelnemers opgenomen en uitgewerkt tot een transcript, dat ter akkoord aan hen is voorgelegd. Het transcript is handmatig gecodeerd, waarbij ik aan ieder citaat een of meerdere labels ('codes') heb gegeven. De codes zijn beschrijvingen van citaten (bijvoorbeeld 'informeel contact') en maken vergelijking van de verschillende invalshoeken over een bepaald thema eenvoudiger. De codes zijn vervolgens gecategoriseerd en een analyse van de verschillende categorieën heeft geleid tot een model over het centrale thema 'vertrouwen'.

3 L. Webley, 'Qualitative Approaches to Empirical Legal Research', in: Peter Cane & Herbert M. Kritzer (eds), *The Oxford Handbook of Empirical Legal Research* (2010; online edn, Oxford Academic, 18 sept. 2012), <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199542475.013.0039>, p. 936-937.

4 Deelnemers aan de focusgroep is volledige anonimiteit gegarandeerd. Meer informatie over de achtergrond en ervaring van de deelnemende curatoren brengt herleidbaarheid van de resultaten mee en wordt dus niet gegeven.

In de volgende paragrafen wordt verslag gedaan van de bevindingen aan de hand van citaten van de deelnemers. Voor de leesbaarheid zijn sommige citaten licht bewerkt.

2.2 Resultaten van de focusgroep met curatoren

2.2.1 Vertrouwen als uitgangspunt

De focusgroep met curatoren bleek als centrale thema 'vertrouwen' te hebben. Al bij het beantwoorden van de openingsvraag, die luidde 'Hoe zien jullie het toezicht en wat zijn de belangrijkste verbeterpunten', kwamen curatoren unaniem met vertrouwen als belangrijkste voorwaarde voor het functioneren van het toezicht.

'De relatie RC-curator, dat is eigenlijk een lastige in mijn optiek, omdat je enerzijds toch een samenwerkingsverband moet hebben met de RC gebaseerd op vertrouwen, hè. De rechtbank benoemt jou tot curator en heeft vertrouwen dat jij die taak ook naar eer en geweten zult vervullen. Tegelijkertijd moet diezelfde RC wel toezicht op jou houden, maar is ook weer afhankelijk van de informatie die jij als curator geeft. Ben je daarin wel juist en volledig? Dus toezicht is één ding, vertrouwen is daar complementair aan. En dat is toch wel bijzonder.'

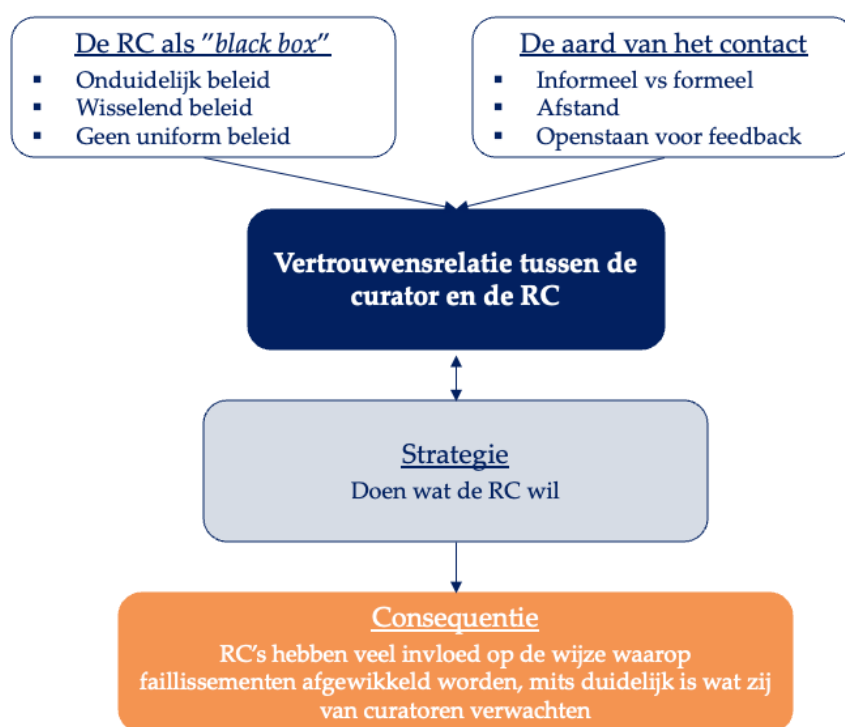
Curatoren waren het erover eens dat de relatie tussen de rechter-commissaris en de curator is gebaseerd op vertrouwen. De vertrouwensrelatie tussen de curator en de rechters-commissarissen wordt volgens curatoren op verschillende manieren beïnvloed. In Figuur 1 (*De vertrouwensrelatie tussen de curator en de rechtbank*) heb ik in een schema⁵ proberen samen te vatten hoe ik (op basis van de resultaten uit eerder onderzoek⁶ en de focusgroep) denk dat de relatie tussen de curator en de rechter-commissaris wordt beïnvloed, en welke gevolgen een goede vertrouwensrelatie met de rechter-commissaris kan hebben voor de afwikkeling van faillissementen. In de navolgende paragrafen licht ik dit figuur toe aan de hand van citaten van de deelnemers van de focusgroep.

2.2.2 Minder vertrouwen als de curator de rechter-commissaris beschouwt als 'black box'

Tijdens de focusgroep kwam naar voren dat curatoren niet altijd weten wat de rechtbank of de rechter-commissaris van hen verwacht. Die onduidelijkheid lijkt vooral te zien

5 Dit schema is gebaseerd op wat in de *Grounded Theory*-methode ook wel het 'coding paradigm' wordt genoemd. Het doel van het *coding paradigm* is om op gestructureerde wijze de verbanden tussen de verschillende (categorieën) codes te onderzoeken en een theorie te kunnen vormen die daadwerkelijk is gebaseerd op de empirische data. Het *coding paradigm* wordt veelal gebruikt in sociaalwetenschappelijk onderzoek en is daardoor niet geschikt voor ieder onderzoek. Zie voor meer informatie J.M.W. Pool, *De rol van de curator bij de aanpak van onregelmatigheden. Een empirisch juridisch onderzoek naar de rol van de curator in de praktijk bij de aanpak van onregelmatigheden voor en tijdens faillissement (diss. Leiden)*, Amsterdam: Ipskamp Printing 2022, te raadplegen via <https://hdl.handle.net/1887/3464369>.

6 Zie J.M.W. Pool, 'Over de fragiele relatie tussen de curator en de rechter-commissaris', *FIP* 2023/232, p. 22 e.v.

Figuur 1. De vertrouwensrelatie tussen de curator en de rechtbank

op de criteria voor beoordeling en benoeming van curatoren.

Voor sommige curatoren blijkt de manier waarop zij worden beoordeeld onduidelijk. Weinig curatoren konden mij goed vertellen wat de beoordelingscriteria waren op basis waarvan de rechtbank hen beoordeelt in het beoordelingsgesprek

Zo lijkt het gebrek aan (duidelijke) terugkoppeling bij de afwikkeling van faillissementen nadelig te zijn voor het opbouwen van een vertrouwensrelatie tussen curator en rechter-commissaris.

'Het is ook zeker eenrichtingsverkeer. Ik stuur heel veel informatie naar de rechtbank, maar krijg niet heel vaak daar een reactie op terug. Beter gezegd, ik heb liever geen reactie want meestal is het dan dat zij het anders zien, terwijl ik weet dat mijn kantoorgenoten in [arrondissement] met de RC's aan de telefoon hangen om gewoon het een en ander te bespreken terwijl als ik de rechtbank bel om een RC te spreken, ik gewoon geen RC te spreken krijg. Dus dat is wel echt heel anders. (...) En het hoeft dan niet zozeer inhoudelijk te zijn, maar soms is het fijn om gewoon wel even te overleggen. Dus dat is iets wat ik anders zou willen zien.'

'Ik denk dat qua communicatie, want toen iedereen begon met wat vinden we nou belangrijk, kwam toch wel heel veel terug over vertrouwen, dat de RC het gevoel moet hebben dat jij capabel bent als curator. En dat is natuurlijk iets best wel subjectief. Wat dan weer tot heel veel onvrede kan leiden bij curatoren maar ja, daarvoor hebben ze dan wel weer, [participant 4], die KPI's bedacht om toch iets objectiefs te hebben, maar ik denk dat daar een groot deel van de relatie RC-curator zit, althans dat daar het gevoel van onvrede vandaan komt omdat ze heel veel van die beslissingen moeten nemen op de relatie die je hebt opgebouwd, die dus heel subjectief is.'

Het tweede citaat illustreert dat curatoren erkennen dat het voor een rechter-commissaris moeilijk kan zijn om curatoren objectief te beoordelen, terwijl een duidelijke en objectieve toetsing voor curatoren juist kan helpen om te weten wat de rechtbank van hen verwacht zodat curatoren in lijn met die verwachting kunnen handelen. Tegelijkertijd lijken de KPI's, die juist worden gebruikt om de beoordeling van curatoren op een enigszins objectieve wijze vorm te geven, ook niet met groot enthousiasme te worden ontvangen.

'Ik vind de verschillen in de rechtbanken heel groot. Ik vind de toenemende druk vanuit Recofa en dat is met name wel ingegeven door wat er in Rotterdam gebeurt heb ik het idee, het werken met KPI's en zogenaamde peilcriteria om de effectiviteit van jouw handelen te meten. Ik geloof daar eerlijk gezegd niet zo in, als ik heel eerlijk ben.'

De aarzeling van curatoren over de waarde van een beoordeling op basis van KPI's lijkt er niet zozeer in gelegen dat het gaat om een cijfermatige beoordeling, maar des te meer in de onduidelijkheid over de invulling van de KPI's en de waarde die aan KPI's wordt toegekend ten opzichte van andere informatiebronnen. Die onduidelijkheid lijkt te worden versterkt omdat KPI's door de verschillende rechtbanken verschillend worden gebruikt en gewaardeerd.

'Gebruik van KPI's, de ene doet het wel, de andere niet. Maak daarin een keuze. En daar kan je van alles van vinden van die KPI's, want ik deel de kritische houding wel. Toevallig hebben wij met ons team [recent] ons jaarlijkse gesprek gehad op de rechtbank, ons jaarlijkse beoordelingsgesprek dat wij een keer in de vier jaar hebben. Dat vind ik het interessante aan onze jaarlijkse gesprekken [onderstreping JP]. Daar wordt dan de KPI op tafel gelegd. Dat is dan letterlijk een heel groot stuk vel met allemaal getallen. Ja en dan wordt gezegd: "hier doe je meer dan gemiddeld, daar doe je minder dan gemiddeld". Er worden geen conclusies uit getrokken en op zich heb ik er niet zoveel moeite mee, want het dient wel als gesprekstof van hoe functioneer je in vergelijking met het gros van de curatoren. Maar het is wel interessant, de vraag hoe moet je dat nou wegen. Hoe moet je dat nou precies duiden en wat zegt het nu. Want als je in het dossier zelf, waar het betrekking op heeft kijkt dan wil het feit dat je in een dossier niks hebt gedaan niet zeggen dat je een goede of slechte curator bent, daar kunnen allerlei redenen aan ten grondslag liggen. Dus ik vind het inderdaad ingewikkeld. Ik zou toejuichen als dat eens iets breder wordt beoordeeld en daar een knoop over wordt doorgehakt. En dan kan je van alles over die knoop zeggen, maar het kan wel een hoop professionaliteit teweegbrengen zou ik menen.'

'Ik vind het ook wel problematisch dat dat niet gewoon landelijk wordt gedragen, ook binnen Recofa niet. Ik heb er niet een goed beeld van, dat is iets uit Rotterdam en dat is binnen een aantal arrondissementen nu ook gangbaar maar ik weet niet hoe het in [arrondissement] is. Ik kan mij niet herinneren dat ik het in [arrondissement] heb gezien, [participant 2], dat weet jij beter dan ik. [Arrondissement] gebruikt het in ieder geval niet op dit moment en ik zie het eigenlijk ook niet zo snel gebeuren. Dat is wel een dingetje vind ik eigenlijk. En ik vind zelf die KPI's ook een beetje een systeem wat een schijninzicht verschaft aan de RC, het zegt niets over jouw eigen effectiviteit, althans niet op heel veel punten. Denk ik.'

'Naar aanleiding van wat er net werd opgemerkt over subjectief en objectief, kijk de hoop is natuurlijk gevestigd op KEI, hè en de uniformering die daar plaats zou moeten vinden en dat wordt altijd verdedigd met het voorbeeld van de curator waarvan iedereen dacht dat die in iedere boedel procedeert, en vervolgens rolt uit KEI dat diegene dus minder dan gemiddeld procedeert als je kijkt naar het aantal faillissementen. Maar wat dan uit het oog wordt verloren is dat je weliswaar een soort objectieve werke-

lijkheid schept maar dat het vervolgens wel weer aan de RC zelf is om te interpreteren wat hij op zijn beeldscherm krijgt. En ik weet niet hoeveel van jullie bekend zijn met hoe het scherm er nu uit ziet, waarin die KPI's kunnen worden uitgelezen, [herkenbaarheid weggehaald] maar daar kun je eigenlijk net zoals wanneer ik in Coolblue bestel, kan ik mijn filters aanklikken en afhankelijk van wat ik aanklik krijg ik wel of niet de juiste wasmachine in beeld. En dat is wel een beetje het gevaar wat daarin schuilt. En dan krijg je dus wel weer een beetje het landelijke beeld waarbij er RC's in [arrondissement] zijn die zeggen prachtig dat het bedacht is maar daar gaan we niets aan doen, en de hardcore believers die echt een houvast hebben in KEI en de interpretatie daarvan. Dus het gevaar van objectiveren is dat alles wat je objectief maakt vervolgens ook weer een subjectief karakter kan hebben.'

Bovenstaande citaten werpen licht op het risico dat is gelegen in het gebruik van ondoordachte KPI's. Wanneer onduidelijk is welke KPI's precies worden ingezet, en hoe KPI's worden beoordeeld, dan wordt de onduidelijkheid over de wijze van beoordeling van curatoren juist groter, met alle gevolgen van dien. Ook geven curatoren aan dat de waardering van KPI's bij de individuele rechter-commissaris ligt, waardoor die beoordeling toch iets subjectiefs blijft hebben.

Tegelijkertijd schuilt er volgens curatoren een ander potentieel risico in het gebruik van KPI's bij de beoordeling van het curatoren.

'Ik zie ook nog echt wel een risico in die KPI's, waarbij ik voor een deel echt wel begrijp dat dingen goed meetbaar moeten zijn, maar waarbij er zoveel voorbeelden zijn uit de praktijk waarbij je als curator geconfronteerd kunt worden met een afweging waarbij je letterlijk op een punt komt, van ga ik voor mijn KPI's of ga ik voor wat ik als curator een deugdelijke afwikkeling vind van deze boedel. Ik kan daar zo meteen nog wel een voorbeeld van noemen, maar dat dat op de een of andere manier met elkaar verweven raakt, dat iets wat goed kan zijn om te doen, slecht kan zijn voor de KPI's, daar zit wel iets eigenaardigs in.'

Bovenstaand citaat laat zien dat als curatoren worden geconfronteerd met meetbare KPI's, zonder dat zij weten welke waarde er aan die cijfermatige gegevens wordt gehecht, het gevolg hiervan kan zijn dat curatoren soms voor een werkwijze kiezen die weliswaar voldoet aan de KPI's, maar eigenlijk niet in lijn is met de aanpak die zij op basis van hun eigen professionele beoordeling het meest geschikt achten voor een specifieke situatie. Curatoren lijken zich, zo laat bovenstaand citaat zien, van dat risico bewust.

Op basis van bovenstaande zou de conclusie kunnen worden getrokken dat curatoren een zo goed mogelijk beeld willen schetsen bij de rechter-commissaris, en daardoor wellicht niet volledig transparant communiceren over

wat zich in een faillissement allemaal afspeelt. Tijdens de focusgroep is dat punt besproken, maar bleek dat curatoren desondanks aangeven juist te proberen zo transparant mogelijk te communiceren naar de rechter-commissaris.

‘We hebben jaarlijks auditgesprekken, dat Haagse systeem dat een aantal jaar geleden hier ook is overgenomen, en dan zeggen ze “we denken dat dit beter kan, en hoe zit het daar en daar mee”. En het is helemaal niet zo dat je dan een geweldige gloryshow zit op te hangen en jezelf de hemel in zit te prijzen want dat werkt toch niet bij RC’s, daar geloof ik namelijk gewoon niet in. Het gaat er om of zij het gevoel hebben dat jij het werk goed kan doen, ze vertrouwen je, ze vertrouwen je in grote boedels soms ook enorme sommen geld toe. En je hoeft het ook maar twee keer te verpesten en grote blunders te maken en je ligt er gewoon af, zo simpel is het ook een keer. En iedereen maakt fouten, een klein foutje is helemaal niet erg, maar je moet toch gewoon integer tewerk gaan en als de rechtbank vindt dat je dat goed doet, dan is het in beginsel oké.’

‘Ik had er een tijdje geleden een discussie over met een andere curator in mijn arrondissement die de RC alleen maar een lastpak vond. Hij zei “dan moest je allemaal vragen beantwoorden, ik doe gewoon mijn ding, bemoei je er niet mee, laat me gewoon mijn werk doen”. Ja dan moet je vind ik ook niet raar staan te kijken als je op een gegeven moment gewoon geen benoemingen meer krijgt. Want de RC heeft geen idee wat je uitspookt op die manier. Er is altijd een spanningsveld van wat moet je proactief berichten en wat niet. Maar ik ben het met jou eens, ik zie de rechtbank wel als cliënt. En op die manier krijg je dat vertrouwen ook in wat je doet, en zeker als je ook aangeeft van daar heb ik het niet goed gedaan. Dus dat wikkelen we zo af, en dat is zus en zus en zo opgelost. Je moet het vertrouwen ook wel waard zijn vind ik.’

Het geven van een volledig beeld, zo blijkt uit bovenstaande citaten, wordt juist gezien als effectief middel om de vertrouwensrelatie te versterken, waarover later meer.

Niet alleen onduidelijk beleid, maar ook een inconsistent beleid bemoeilijkt het opbouwen van een vertrouwensband met de rechter-commissaris volgens curatoren.

‘Ja, stijgende verbazing, zo zeg je dat goed. We zijn een ongelooflijk klein klotelandje, met iets van elf arrondissementen en in ieder arrondissement gebeurt het op een andere manier, ook al is Recofa zich daar zelf niet altijd van bewust. Dat werkt ook rechtsonzekerheid in de hand. Denk aan de uitspraak waarin de curator voor dezelfde handeling bij de ene rechtbank een stempel kreeg van goedkeuring en voor exact hetzelfde bij een andere RC zelfs werd voorgedragen voor ontslag. Dat vind ik heel ver gaan. En dat vind ik een extreem voorbeeld van hoe ik vind dat het niet moet. Dan kan je wel roepen het moet uniform gebeuren, maar hoe moet het dan gebeuren, dat is best een lastige. Maar de verschillen zoals die nu tussen de verschillende rechtbanken

spelen die zijn te groot en onzinnig. Dus ik zou er een sterk voorstander van zijn.’

‘En verbeterpunten, tenzij dat te vroeg is, maar ik zou landelijk willen dat er veel wordt gedaan aan de opleiding van de RC’s en aan de duur. Dat zijn basisvoorwaarden aan hun zijde, en de uniformering in de werkwijze, daar kan enorm veel gewonnen worden, want dan kan er een soort corpus worden opgericht van “zo doe je het normaal gesproken als RC”, dat een beginnende RC op een rijdende trein stapt. Dat is gewoon niet zo. Ook Recofa heeft wat dat betreft veel te weinig bindingskracht. En het gebeurt tot de dag van vandaag dat de nieuwe RC het beleid van zijn voorganger wetend of onwetend aan de kant schuift. Daar wou ik het even bij laten.’

Bovenstaande citaten laten zien dat curatoren niet alleen belemmeringen ervaren door een inconsistent beleid binnen een arrondissement, maar ook door het ontbreken van een arrondissement overstijgend uniform beleid. Mede door het gebrek aan een uniform beleid, is de roulatie van rechters-commissarissen volgens curatoren een probleem.

Tijdens de focusgroep ging het over potentiële oorzaken van het wisselende beleid. Een van de redenen die door curatoren naar voren werd gebracht, is gelegen in het veronderstelde slechte carrièreperspectief van rechters-commissarissen.

‘Ik denk dat het carrièreperspectief van een RC gewoon niet zo heel erg riant is, het is niet een hele geliefde job. Sommige mensen doen het omdat het een keer moet, omdat het corvee is, sommige mensen vinden het leuk maar die moeten dan pertinent rouleren. Daar verliezen we enorm veel mee. Benoemingen van een jaar, anderhalf jaar, ja het komt voor. Dat is natuurlijk heel erg zorgelijk.’

‘Het is ook niet zo’n fantastisch carrièreperspectief hè, in het buitenland hebben ze allerlei extra beloningen voor toezichthoudende rechters omdat ze weten dat dat een andere competentie vergt. Mensen uit de praktijk worden daar naartoe gehaald, in Amerika is het gewoon echt een heel goed betaalde baan. Dat hoeft ook niet hoor. Maar in het carrièreperspectief zitten ook geen [aantrekkelijke] dingen, terwijl ik denk van doe dat nou, er zijn een heleboel rechtbanken die werken met verplicht rouleren zodat je ergens vier jaar zit minimaal. Ik ben helemaal geen voorstander van rouleren, maar het zou bij RC’s een zege zijn als we ten minste vier jaar zouden hebben want dat is niet de gemiddelde zittingsduur van een RC hè. De gemiddelde zittingsduur van een RC ligt aanzienlijk lager.’

Mede door het slechte carrièreperspectief zouden rechters-commissarissen niet lang blijven zitten. De curatoren waren het erover eens dat het prettig zou zijn als rechters-commissarissen voor langere tijd aan de insolventieafdeling verbonden zouden kunnen blijven, met name omdat dan een meer uniform beleid zou worden gevoerd.

‘Ik denk dat wat veel makkelijker is, om met een vingerknip te wijzigen dat is dat er iets bedacht wordt waardoor RC’s gewoon termijnen hebben van vier jaar, dus dan zitten ze vier jaar, acht jaar of twaalf jaar. Dan krijg je een mooie mix. Dat dat opgenomen wordt in het normale carrièreverloop, dus dat iedere raio die begint weet dat dat voorbij kan komen. En als die het dan na vier jaar leuk vindt dan blijft die nog een termijn plakken. Dan zou er al heel veel gewonnen zijn.’

‘En wat ik tot slot wel lastig vind, is het roulatiesysteem. Heb je eindelijk een RC die weet hoe je het woord RC moet schrijven, dan stapt die alweer op naar de personen- en familiekamer, en dat vind ik altijd een hoop kennis en kunde wat wordt weggegooid. Dus dat vind ik altijd eeuwig zonde. Maar goed, ik begrijp het ook wel. Heeft te maken met onafhankelijkheid en voorkomen van allerlei te diepe relaties, maar ja het heeft echt wel een sterk nadeel.’

‘Wat ik absoluut deel is de opmerking over de duur van de aanstelling van RC’s. Hoelang zit een RC er, hoeveel ervaring heeft een RC en je ziet gewoon dat die wisseling, er zitten in [arrondissement] nu wel een aantal RC’s wat langer, maar we hebben zoveel wisseling van de wacht gehad dat je daar ook gewoon geen pijn meer op kon trekken. Waarbij ook die wisseling met zich brengt dat je dus ook weer een andere voorkeur krijgt bij RC’s over wat doe je wel, wat doe je niet en hoe pak je dingen aan, et cetera.’

Een alternatief is, zoals bovenstaand citaat laat zien, om meer aandacht te besteden aan de opleiding van de rechters-commissarissen. Ook door een goede opleiding, zo is de veronderstelling van curatoren, zou er een uniformer beleid kunnen ontstaan.

Uniform benoemingsbeleid volgens curatoren noodzakelijk voor het aantrekkelijk houden van het beroep

Eén van de punten waarover uniformiteit volgens curatoren gewenst is, is het benoemingsbeleid. Onduidelijkheid over het benoemingsbeleid zorgt niet alleen voor een gevoel van afhankelijkheid, maar draagt er volgens curatoren ook aan bij dat het carrièrepad van curator voor veel jonge advocaten niet langer aantrekkelijk is.

‘Ik denk dat in algemene zin duidelijkheid over het benoemingenbeleid ook wel wenselijk is. Dat geldt niet zozeer voor mij als iemand die zeg maar senior is en aan het einde van de carrière komt binnen een paar jaar, maar het is voor de doorgroeimogelijkheden op de lijst, het lijstenbeleid laat ik het maar zo noemen, en voor deze praktijk wil je de benoemingspraktijk binnen deze private groep van actoren, lees advocaten die curator zijn, aantrekkelijk houden voor ook jongeren.’

‘Maar er moet natuurlijk voor jongeren wel perspectief zijn om deze praktijk te blijven uitoefenen. En het is niet per se een grotekantorenprobleem eerlijk gezegd, denk ik. Qua tarieven, dat is een keuze die je als kantoor wel of

niet maakt. Wij hebben bijvoorbeeld ervoor gekozen om deze praktijk structureel te blijven doen, met financiële consequenties. Dat is een keuze die wij hebben gemaakt. Maar het moet voor jongeren wel aantrekkelijk blijven om dit te willen. Anders is het natuurlijk toch uiteindelijk de aandacht in de groei en het veiligstellen van het curatorenbestand die grote faillissementen kan draaien, dat is er op een gegeven moment niet meer. En dat is niet alleen maar een tariefkwestie, het is ook gewoon mensen een carrièrepad bieden als curator. Ook al wil een kantoor dat zijn of haar eigen mensen wel geven, het moet ook bij de rechtbank mogelijk zijn om binnen een redelijke termijn te groeien op die lijsten en in de betere categorieën te komen, niet alleen maar nou ja lege boedels draaien. Ja je moet het leren op lege boedels (...) maar je moet natuurlijk wel gewoon kunnen groeien he.’

‘Dit is niet een sustainable model tot in lengte van jaren. En dat raakt natuurlijk de legeboedelproblematiek, dat is een heel ander verhaal waar dit onderzoek niet over gaat dat snap ik ook wel Jessie, maar het feit dat je, het hangt er wel een beetje tegenaan dat het niet altijd aantrekkelijk is voor jongeren om dit carrièrepad te kiezen omdat ze bij corporate, transaction of banking of whatever misschien toch wel betere kansen hebben om te groeien op kantoor. En je moet echt, mijn ervaring is echt, zeker de laatste jaren nu ik zelf wat ouder word, dan kan je natuurlijk een beetje kijken wat er om je heen gebeurt, dat je echt wel hele gemotiveerde jongeren moet hebben die het vak ook echt intrinsiek heel leuk vinden en ervoor gaan, om mensen te bewegen dit carrièrepad te kiezen want dat wordt eigenlijk steeds duidelijker. Voor veel mensen is het misschien even leuk en dan gaan ze weer iets anders doen, of ze knappen af op het deels administratieve werk dat we ook moeten doen rond boedels. Het is toch niet makkelijk om echt mensen te vinden, veel moeilijker dan tien jaar geleden vind ik, die dit beroep echt zodanig leuk vinden dat je echt voor dit vak kiest.’

Kortom, volgens curatoren kan er veel gewonnen worden door nadere uniformering van het beleid, en meer specifiek door uniformering van de benoemingspraktijk. Niet alleen zorgt uniformering ervoor dat curatoren beter weten wat de rechtbank van hen verwacht, ook kan het volgens curatoren bijdragen aan het aantrekkelijk houden van de curatorenpraktijk voor jonge advocaten. Als een duidelijk toekomstperspectief ontbreekt, bestaat het risico dat jonge curatoren kiezen voor rechtsgebieden waarin wel duidelijke doorgroeikansen zijn.

Gevoeligheid voor kritiek van rechters-commissarissen zorgt volgens curatoren voor een impasse

De roep om uniformering is niet nieuw. Integendeel. Al jaren pleiten zowel curatoren als verschillende auteurs voor uniformering van de toezichtspraktijk. Het is de vraag waarom die uniformering tot op heden, in ieder geval vanuit het perspectief van curatoren, nog niet (voldoende)

heeft plaatsgevonden. Tijdens de focusgroep zijn verschillende verklaringen aan bod gekomen.

De belangrijkste reden waarom rechtbanken volgens curatoren niet met de feedback van curatoren aan de slag gaan, is omdat de rechters-commissarissen niet altijd open lijken te staan voor kritiek.

‘En ik denk ook dat de gevoeligheid voor de verschillen bij RC’s is toegenomen, (...) de opstelling tegenover dat gesprek, wat helemaal geen kritiek is maar misschien wel gaat worden, constructieve feedback, dat is wat toegenomen. Ik begrijp daar eigenlijk geen pepernoot van. Het zelflerend vermogen van de verzamelde RC’s is voor mijn gevoel wel wat afgenomen, zonder dat ik weet waardoor.’

‘Maar ik heb helemaal geen negatief mensbeeld van rechters in het algemeen. Integendeel, ik denk dat het hele goede weldenkende staatsrechtelijk dik in orde zijnde mensen zijn, maar ik begrijp niet waarom in de groep RC’s, er op geen enkele manier een soort innerlijk verlangen zit, een innerlijke drive om daar lekker met zijn allen wat verbeteringen aan te brengen. Waarom hebben wij curatoren in INSOLAD dat wel voor elkaar gekregen?’

‘Zij zijn stil blijven staan waar de ontwikkeling om hen heen sterk veranderde. En stil blijven staan klinkt wel heel erg negatief, zo is het natuurlijk ook weer niet, maar ze zijn minder hard veranderd dan de rest om hen heen is veranderd. Met sommige punten daar doen ze echt wel wat mee. Maar de punten die wat moeilijker zijn, die laten ze een beetje liggen.’

Toen ik vroeg of Recofa in die uniformering niet een rol zou kunnen spelen, kwam naar voren dat de inzet van Recofa op het gebied van uniformering niet altijd door rechtbanken wordt gevolgd. Onderstaande discussie laat zien waarom volgens curatoren de ideeën van Recofa niet altijd doorwerken in de individuele rechtbanken.

‘[participant 5]: Is dat niet gewoon allemaal ingegeven doordat die rechters, die hebben natuurlijk allemaal die onafhankelijke positie, volgens mij zetten ze die pet niet af als ze als RC bij Recofa gaan zitten en vervolgens bedenkt Recofa iets en ze gaan allemaal terug, en dan vervolgens strepen ze alles weg waar ze lokaal gewoon geen zin in hebben. Dat is ook met KEI in eerste instantie.

[participant 2]: Precies, dat is het, want nu hebben ze gewoon de vrijheid. Ze zijn bijna nergens aan gebonden, waarom zouden ze hun eigen vrijheid gaan inperken?

[participant 3]: Omdat er een innerlijke drive is om tot kwaliteitsverbetering te komen.

[participant 2]: Ja, maar de RC’s die ik spreek vinden het fijn dat zij het laatste woord hebben. En ja, als je ze gaat

binden aan regels dan hebben ze dus niet meer het laatste woord daarover.

[participant 5]: En jij gaat er dan van uit dat die regels het beste zijn, maar het kan juist zo zijn dat ik als rechter of RC vind dat wat ik vind het allerbeste is. Dus daar kan –

[participant 4]: Maar het probleem van de RC’s die in hun eigen koninkrijkje denken of menen te denken dat zij het het beste weten, dat speelt al zolang ik curator ben. Dat is al 33 jaar ofzo zo.

[participant 1]: [participant 4], ik kan je gerust stellen, ik heb een artikel gelezen uit 18 nog wat toen was net de faillissementswet in werking getreden en in dat artikel werd al gerefereerd aan het feit dat iedere rechtbank het maar op zijn eigen houtje deed. Zolang ben je nog geen curator denk ik.

[participant 4]: Nee oké, fair enough, het is dus nog erger dan ik dacht.

[participant 1]: Het is erger dan je dacht.’

Als voorbeeld van de soms tegenvallende pogingen tot uniformering van Recofa, wordt de eerder besproken invoering van de KPI’s genoemd.

‘Volgens mij wordt Recofa meer of minder serieus genomen afhankelijk van welk arrondissement de RC’s levert. Wat ik dus lastig vind is dat RC’s allemaal hun eigen mening hebben en Recofa daar ook geen eenvormig beleid in lijkt te voeren.’

‘Ik begrijp best dat er kritisch moet worden gekeken, dat snap ik ook wel, maar ik heb het idee dat dat hele KPI-gebeuren een beetje blijft hangen in Rotterdam, bij [X] en collega’s daar en dat dat niet verder komt binnen Recofa omdat daar ook niet iedereen op een lijn zit.’

Uit de focusgroep bleek dat Recofa volgens curatoren formeel ook geen zeggenschap heeft om iets aan de uiteenlopende werkwijzen binnen rechtbanken te doen.⁷

‘Want Recofa zelf stelt niet zo heel veel voor, het is een groepje RC’s bij elkaar die richtlijnen opstellen, maar zowel de status van die richtlijnen daar kan je wat van zeggen, maar de status van Recofa zelf daar valt ook heel veel van te zeggen, en [participant 1] zei het ook al. Zelfs binnen Recofa weten ze dat het bij alle arrondissementen anders is, maar ze doen er niets aan, en dat komt met name gewoon omdat ze er niets aan kunnen doen. Omdat Recofa gewoon niet een bepaalde status heeft. Dus ik denk dat dat inderdaad heel veel zou schelen. Want juist omdat het geen status heeft, hebben ze een bepaalde macht naar zichzelf getrokken, om wel dus te kunnen bepalen wat die richtlijnen

⁷ Zie ook HR 15 juli 2022, ECLI:NL:HR:2022:1093.

en dergelijke moeten inhouden, en dan staat het ze dus ook vrij om wel of niet te luisteren naar de andere stakeholders. Dus ik denk dat er een organisatie, of als het Recofa zelf blijft ook prima, maar dan moet Recofa ook weer gebonden zijn aan bepaalde regels, maar er moet iets komen. Ik denk dat dat heel veel zou schelen om ervoor te zorgen dat we kunnen uniformeren.’

Bovendien, zo laat bovenstaand citaat doorschemeren, vinden curatoren het ongelukkig dat Recofa ondanks het gebrek aan een juridische status, wel regels opstelt die in de praktijk van grote waarde zijn, zoals de ‘Richtlijnen aanstellen curatoren in faillissementen en benoeming bewindvoerders in surseances van betaling’. Curatoren gaven meermaals aan moeite te hebben met de wijze waarop die (nieuwe) richtlijnen tot stand zijn gekomen.

‘En als je het dan hebt over de benoeming, dat raakt hier wel aan, of we de Nederlandse benoemingswerkwijze, want beleid is er niet, maar werkwijze kunnen conformeren aan de herstructureringsrichtlijn. Recofa heeft gezegd “dat doen wij zelf”. Ik weet wel dat ze in gesprek zijn geweest met INSOLAD en met JIRA, maar het is Recofa die heeft aangegeven, ik wil de uitgangspunten voor benoemingen gaan beschrijven. Ik vraag mij af, oké wie is dan Recofa om dat te doen en hoe ziet dat er dan uit. Is het niet juist echt van belang dat er ook andere stakeholders een grotere rol krijgen dan nu het geval is. Om te komen tot een goede werkwijze. En dat gaat niet alleen over benoemingen wat mij betreft, maar ook als je het hebt over toezicht en alle werkwijzen.’

[participant 1]: Ja ik weet ook niet of daar een taak ligt voor de wetgever om die implementatieregels ten aanzien van de richtlijn, die zouden gaan gelden, daar stond in eerste instantie in dat bij amvb nadere regels zouden worden gesteld, dat is eruit gehaald. Ik weet niet of dat nou beter geweest zou zijn of niet, dat vind ik een lastige, maar het feit dat het er eerst wel in stond en daarna niet meer dat vind ik op zichzelf al interessant, want kennelijk wordt het toch weer overgelaten aan Recofa of iets dergelijks.

[participant 4]: Volgens mij is er ook van de zijde van Recofa kritiek op geweest en heeft [iemand] het eruit gehaald.

[participant 5]: Het gekke daarvan is natuurlijk, althans die vraag komt bij mij op, als Recofa dat gezegd heeft, heeft Recofa dat dan met een mond gezegd of waren dat toevallig de mensen van Recofa die aanwezig waren en die voelden dat het zo zou moeten zijn. Ik sluit niet uit dat het het laatste is.’

Veel vertrouwen dat uniformering op het gebied van toezicht binnen de verschillende rechtbanken op korte termijn gaat gebeuren, hebben curatoren overigens niet.

‘Het is kennelijk ook niet gelukt onder leiding van [X] of de voorgangers. Ze krijgen het gewoon niet op een lijn. Ze

krijgen het gewoon niet voor elkaar. En ik vind het ook best ingewikkeld. Iedereen denkt dan maar na van oké, dan ga ik maar met de RC's in mijn eigen arrondissement het lokaal gewoon goed regelen zodat wij in ieder geval kunnen werken. En dat lukt best wel. Maar die uniforme kwaliteit bevorderende richtlijn van Recofa is er dan gewoon niet. Ik denk, ja, nee ik zie het ook niet zo heel snel gebeuren.’

‘Ik heb dus gehoopt Jessie om jouw vraag concreet te beantwoorden, om een weer daaraan voorafgaande vraag te stellen namelijk zullen we niet eerst eens beginnen met meten van joh hoe zit dat eigenlijk bij jullie, hoe uniform zijn jullie, hoe zit het met de zittingsduur, hoe zit het met de opleiding. Ja, de luiken gingen gewoon “kedeng” dicht. Ik zou er anekdotes over kunnen vertellen maar dat doe ik nu niet, dus ik vind het een hele moeilijke vraag. Hoe kunnen we ze nou zover krijgen, en misschien moet je er omheen, moet je het op een hoger niveau, via het ministerie van justitie of raad voor de rechtspraak, want er is iets, ja ik heb het net al verzucht en [participant 2] gaf volgens mij de meest wijze reactie, om een of andere reden gebeurt het niet. Ik vind dat heel lastig.’

Kortom, het ontbreken van een duidelijk en uniform beleid lijkt de vertrouwensrelatie tussen curatoren en rechters-commissarissen negatief te beïnvloeden. Tijdens de focusgroep zijn verschillende redenen voor het gebrek aan een uniform beleid ter sprake gekomen, zoals de juridische status van Recofa en de negatieve houding die rechters-commissarissen volgens curatoren hebben ten opzichte van negatieve feedback.

2.2.3 Informeel contact draagt bij aan vertrouwen

Tijdens de focusgroep bleek dat, naast onduidelijkheid over het beleid van de rechtbank, een tweede aspect het vertrouwen tussen de curator en de rechter-commissaris kan beïnvloeden. Het vertrouwen tussen curator en rechter-commissaris lijkt groter te zijn als de relatie met de rechtbank en de rechters-commissarissen als informeel wordt ervaren en als curatoren menen dat de rechtbank makkelijk benaderbaar is.

‘Ik merk dat de relatie met mijn RC's, als ik terugkijk naar alle jaren dat ik in de praktijk werkzaam ben, altijd vriendschappelijk is. Ik val onder [rechtbank] om het zo maar te zeggen, daar zijn de relaties altijd vrij informeel, of de contacten vrij informeel. De relaties misschien ook, dat weet ik niet maar in ieder geval de contacten zijn vrij informeel. En zeker toen ik pas begon, toen kon je aan het raam kloppen en binnenlopen om een kopje koffie te doen. (...) Ik heb niet echt het gevoel dat ondanks dat we elkaar tutoyeren om het zo maar te zeggen en informeel met elkaar omgaan, (...) dat de RC dan ook te gemakkelijk is met het houden van toezicht op wat ik als curator uitspook.’

‘Ik denk dat wij in [arrondissement] qua informeel schakelen met de RC's enorm verwend zijn. Ik kan eigenlijk alleen maar over [het andere arrondissement] praten, omdat ik

verder nergens heb gewerkt. Maar wij hebben inderdaad alle 06-nummers en we kunnen als het echt moet ook appen. Dat doen we niet heel vaak, maar het kan allemaal wel. En ze zijn enorm bereikbaar voor ons, dat heeft voor- en nadelen, maar in zaken waar alles snel moet, en snel moet worden geschakeld, is men ontzettend informeel en ik vind dat zelf een heel groot voordeel. In [rechtbank] krijg je de RC niet aan de lijn en blijf je hangen bij de griffie, en moet het allemaal zelfs nog per fax of post. En dan denk ik, jongens, dat is toch ook niet meer allemaal anno nu. Maar goed, het moet maar.’

‘Terwijl we het er zo over hebben bedenk ik mij wel iets waardoor ik meer afstand heb met mijn RC’s en dat komt natuurlijk ook door het systeem door toezicht, maar behalve dus de berichten die ik stuur via toezicht, heb ik de RC’s nooit gezien, nooit gesproken, tenzij er een verhoor is. Ik denk dat dat ook wel zou kunnen bijdragen als je in ieder geval enig idee hebt hoe deze persoon die jouw berichten leest hoe hij of zij in het echte leven is en je niet alleen af en toe een bericht met “dank voor het bericht” ontvangt.’

Bovenstaande citaten lijken te suggereren dat curatoren de relatie met de rechtbank positiever ervaren wanneer er informeel contact (mogelijk) is. De deelnemers kwamen er tijdens het gesprek achter dat rechters-commissarissen niet overall even toegankelijk zijn. Ook Toezicht lijkt de afstand tussen curatoren en rechters-commissarissen te hebben vergroot, hetgeen niet lijkt bij te dragen aan de relatie tussen de curator en de rechter-commissaris.

‘Mijn ervaring is ook wel dat de afstand tussen curatoren en RC’s ook in ons arrondissement in de loop der tijd wat vergroot is. Ik heb het idee dat KEI die afstand ook vergroot, zonder dat ik nou heel goed kan duiden waar dat aan ligt, maar voor mij persoonlijk is het wel zo dat het allemaal zo getracht wordt te standaardiseren dat de directe communicatie er eigenlijk niet meer is. Wat [participant 2] eigenlijk ook al zei net hè, je zet er iets in en je hebt geen idee wat er in die tunnel mee gebeurt want er komt 9 van de 10 keer gewoon niets terug. Ik heb ook geen idee, dat valt ook niet te verifiëren, of het überhaupt gelezen wordt, toevallig vorige week in een lege boedel, fraude faillissement, weer een heleboel tijd onbezoldigd besteed aan een bericht, en ik heb geen idee of het ontvangen is, gelezen is, gewaardeerd wordt of dat ik het kan laten zitten de volgende keer.’

‘Maar vroeger was de relatie tussen de RC’s en curatoren, in mijn waarneming althans, veel persoonlijker. Dus daar kon je wel echt een relatie opbouwen met mensen. Want volgens mij zou gecontroleerd vertrouwen de ideale relatie zijn tussen de curator en de RC. Het uitgangspunt is vertrouwen, maar wel op basis van controle. En als dat een evenwichtige relatie is, dan kun je ook tegenspraak geven tegen een RC. Ik vind dat de afstand tussen de RC’s en curatoren is toegenomen, dat is ook gewoon door het systeem, door KEI-rapportage die een deel van de toch wel persoonlijkere toets een beetje wegneemt. Dat is misschien maar 10

of 20 procent afstandsvergroting, maar ik heb wel ervaren dat dat een afstandsvergroting is.’

Het lijkt lastig voor curatoren om bij een gebrek aan (informeel) contact, een goede relatie op te bouwen met de rechter-commissaris. Het Toezichtstelsel lijkt in de perceptie van curatoren te hebben geleid tot een vermindering van persoonlijk en informeel contact.

Kortom, bovenstaande laat zien dat het aannemelijk is dat informeel contact en een goed benaderbare rechtbank kan zorgen voor een betere relatie tussen curator en rechter-commissaris. Hoewel dit geen verrassend resultaat is, is inzicht in de ervaren kwaliteit van de relatie met de rechter-commissaris belangrijk omdat die ervaren kwaliteit het handelen van curatoren lijkt te beïnvloeden.

Resultaten suggereren dat curatoren hun gedrag afstemmen op de wensen van de rechtbank (en de rechters-commissarissen)

2.2.4 De kwaliteit van de relatie heeft gevolgen voor de strategie van curatoren

De relatie met de rechter-commissaris lijkt een belangrijke rol te spelen in het gedrag van curatoren. Niet alleen lijken curatoren hun gedrag af te stemmen op hun perceptie van de relatie met de rechter-commissaris, ook zetten zij bepaalde strategieën in om de relatie met ‘hun’ rechter-commissaris goed te houden, of te verbeteren.

Allereerst zorgt de gepercipieerde kwaliteit van de relatie met de rechter-commissaris er soms voor dat curatoren doen wat zij denken dat de rechter-commissaris wil. Of dit zo is, verschilt overigens per type curator. De ene curator ‘durft’ vanwege de afhankelijkheidsrelatie niet goed in te gaan tegen de wensen van de rechters-commissarissen, omdat deze curator de relatie graag goed wil houden of wil verbeteren.

‘Het feit is inderdaad wat [participant 1] ook al zei, dat het dezelfde RC’s zijn die beslissen of jij wel of geen faillissement krijgt, of je dus wel of niet aangesteld wordt. Dat zorgt er ook wel voor dat we, althans ik, en dat zie ik ook [elders] terug, dat ik niet zo snel tegen een RC in zal gaan. Tenzij ik wel zie dat er echt iets onjuist is, of dat het echt anders moet. Maar die drempel ligt gewoon wat hoger denk ik. Dus ik denk dat dat het wel een beetje is.’

‘Dat betekent met name in het begin, ik heb dat inmiddels wel een beetje los kunnen laten, maar als beginnend curator wil je toch wel een goede band hebben met de RC, althans dat hij of zij wel echt tevreden is met wat je doet, en ga je dus niet zo snel een andere route varen dan dat de RC voorstelt of wat je verwacht dat de RC wil. Dus ik denk dat

je daardoor als beginnende curator toch wel wat beperkter bent.’

De andere curator, meestal de meer ervaren curator, lijkt deze afhankelijkheidsrelatie juist als een belemmering te ervaren. Deze curatoren lijken zich, door een goede relatie met rechters-commissarissen, juist vrijer te voelen om bepaalde zaken te delen.

‘We blijven ook allemaal wel afhankelijk, tussen aanhangstekens, van de rechtbank voor benoemingen, we staan op de lijstjes en zeker in deze tijd met minder grote boedels, vindt iedereen het leuk als je een grote boedel krijgt, daar hoeven we ook niet omheen te draaien. Maar dat betekent niet dat we niet open of kritisch met de RC’s kunnen praten, zeker niet in [arrondissement] dan. En dat doen we eigenlijk ook wel, en ja, wij hebben wel echt goede ervaringen in [arrondissement] denk ik. Datgene wat ik weet van [persoon] in vergelijking met [arrondissement], ik denk dat het voor ons als curatoren een enorm toegankelijke rechtbank en RC is. De griffie, dat is toch heel anders dan in [rechtbank].’

Het lijkt erop dat hoe beter de relatie, hoe meer de curator tegengas zal geven aan een rechter-commissaris. Daar staat tegenover dat hoe slechter de relatie, hoe meer de curator geneigd zal zijn de rechter-commissaris te volgen, ook al vindt de curator die lijn wellicht niet de juiste.

Tegelijkertijd wordt het inspelen op de gepercipieerde verwachting van de rechter-commissaris door curatoren ook ingezet om de relatie te verbeteren.

‘Doordat die afstand groter is dan vroeger, ben ik veel meer als beleid gaan voeren dat ik een RC alleen maar wilde ontzorgen. Dus hoe minder contact ik met een RC heb hoe beter, zou ik haast zeggen. Ik zorg gewoon dat het werk gedaan wordt, dat het heel duidelijk geformuleerd is en als hij of zij daarover dan geen vragen heeft dan is dat prima. Maar ideaal vind ik dat eigenlijk niet. [participant 1] gaf het net ook al aan, eigenlijk zou ik het het prettigst vinden als de echt moeilijke dingen, een eenvoudig klusje dat begrijp ik wel gezien de enorme hoeveelheid toezicht dat hij daar geen tijd voor heeft, maar voor de echt ingewikkelde klussen vind ik het eigenlijk fantastisch als een RC zegt, “waarom doe je dat dan en moet dat wel”, en dat komt gewoon maar heel spaarzaam voor.’

‘Wat willen de gezamenlijke schuldeisers, dat is waar je je als curator door laat leiden, maar waar laat ik me door leiden als functionaris, dat is dus wat ik net zei: “ontzorgen”. Ik realiseer me dat de gemiddelde RC tussen de 500 en 1.250 dossiers onder zijn beheer heeft en dat die er vaak nog een andere functie naast heeft, dus alleen de echt hotte dingen daarvan wil ik dat die daarnaar kijkt stuur ik door. En dat is bij mij nooit meer dan een keer per maand. Ja misschien in de beginfase van een faillissement, maar ook daar zijn het gros van de dingen standaard en dan gaat het

echt alleen maar om de belangrijke dingen en daar moet hij dan ook helemaal top geïnformeerd worden. Vind ik het dan erg dat ik geen reactie krijg, ja het vak is er minder leuk door geworden, maar ik vind dat voor het functioneren op zich niet erg.’

Bovenstaande citaten lijken te suggereren dat curatoren denken dat een rechter-commissaris graag ‘ontzorgd’ wil worden, waardoor curatoren rechters-commissarissen alleen van het broodnodige op de hoogte stellen. Curatoren geven overigens ook aan dat ze de rechters-commissarissen liever niet zouden willen ontzorgen en soms graag over bepaalde onderwerpen zouden willen ‘sparren’.

‘En, ik had het puntje communicatie, en net ging het over de hoeveelheid informatie, het ontzorgen van de RC’s, het feit dat je bij jezelf bedenkt van wat zou nou een goede aanpak zijn. Dat is eigenlijk, daar zit iets gek in. Ik stel mezelf dezelfde vraag en op een gegeven moment kies je daar een richting in, en ik zit een beetje op de lijn van [participant 3] ook. Ik ga ze niet onnodig lastigvallen met allerlei dingen, maar ik spreek ook curatoren die RC’s platbellen of platmailen, of iedere dag iets gezelligs in KEI zetten. Dat gezellig bedoel ik wat gechargeerd, maar er zit ook wel een beetje frustratie, van wat betekent dat dan. Betekent dat dat die bij wijze van spreken een streepje voor krijgt bij de RC en krijgt die de volgende keer die benoemingen, of moet je daar nou, in hoeverre is dat van belang. Nog even los van de worsteling die net al even werd aangestipt dat je een RC hebt waarmee je misschien van mening kunt verschillen over een bepaald onderwerp, en dat vervolgens ook weer de RC is die in de rechtbank zit en gaat zeggen of iemand wel of niet een faillissement krijgt.’

‘En precies zoals jij het zegt [participant 3], dat is ook wel een beetje het duale van het zijn van curator. Enerzijds ben je degene die wordt aangesteld om een boedel af te wikken, maar tegelijkertijd ben je ook die commerciële advocaat die de belangen van zijn klanten moet bewaken, ook ten behoeve van je eigen omzet, zoals je ook met gewone klanten hopelijk omgaat, zo ga ik ook met de rechtbank om. Het is gewoon een belangrijke klant van jou en die behoort je te informeren over wat je aan het doen bent met jouw geld. Dus dat proactieve informeren over wat er speelt, waarbij ik de goede dingen beschrijf maar ook wat ik verkeerd doe, dat vind ik altijd heel belangrijk om de RC daarover proactief te berichten. Niet voor ieder wisselwasje, legerboedeldossiers waar verder niets aan de hand is dat hoeft allemaal niet. Maar zeker voor dossiers met een hoop reuring, daar vind ik dat je als curator de RC proactief moet informeren en bij de hand moet nemen over wat er gebeurt.’

Uit bovenstaande citaten blijkt dat curatoren de rechtbank ook als klant zien. Tegelijkertijd geven curatoren aan dat de rechtbank een lastige klant is, in die zin dat zij niet altijd weten wat de rechtbank en de rechters-commissarissen van hen verwachten. Om die reden proberen curatoren zelf te

bedenken wat de rechter-commissaris het prettigste zou vinden, om vervolgens naar die aanname te handelen.

2.2.5 Concluderend: de invloed van de rechters-commissarissen op de faillissementsafwikkeling

Op basis van de focusgroep kom ik tot een aantal conclusies, samengevat in het al eerder besproken Figuur 1 (*De vertrouwensrelatie tussen de curator en de rechtbank*). Om te beginnen lijken vooral twee factoren van invloed te zijn op de mate waarin een vertrouwensrelatie tussen de rechtbank en curatoren ontstaat. Ten eerste lijkt het erop dat hoe meer onduidelijkheid er is over het beleid van de rechtbank, en hoe meer het beleid van de rechtbank wisselt, hoe moeilijker het is voor curatoren om een vertrouwensrelatie met de rechtbank en de rechters-commissarissen op te bouwen. In andere woorden lijkt het erop dat hoe duidelijker het beleid, hoe beter de relatie tussen de curator en de rechter-commissaris. Vooral het benoemings- en beoordelingsbeleid is hierbij relevant. Ten tweede lijkt de mate waarin er informeel contact is tussen curator en rechter-commissaris ook een positieve invloed te hebben op de vertrouwensrelatie. Hoe meer informeel contact er tussen beide actoren is, en hoe meer benaderbaar de rechtbank is, hoe makkelijker het is voor curatoren om een vertrouwensrelatie met de rechtbank en de rechters-commissarissen op te bouwen.

Of sprake is van een vertrouwensrelatie tussen curator en rechter-commissaris lijkt een rol te spelen bij de wijze waarop de curator zich opstelt ten opzichte van de rechter-commissaris. Als er een vertrouwensrelatie tussen curator en rechter-commissaris bestaat, dan lijkt het erop dat de curator zich vrijer voelt om tegen de rechter-commissaris in te gaan. Omdat een vertrouwensrelatie in dit model impliceert dat er bij de curator enige duidelijkheid is over de wensen van de rechtbank en de wijze waarop de rechtbank curatoren benoemt, is dat ook niet zo gek. De curator hoeft er door die duidelijkheid niet voor te vrezen dat het delen van een afwijkende mening gevolgen heeft voor zijn kansen om benoemd te worden in opvolgende faillissementen. Sterker nog, veel rechters-commissarissen vinden het volgens curatoren juist fijn als curatoren gemotiveerd ingaan tegen een mening van de rechter-commissaris. Bovenstaande impliceert echter dat de curator weet wat de rechter-commissaris van hem verlangt en juist daar wringt soms de schoen. Wanneer voor curatoren onduidelijk is wat van hen wordt verwacht, kan het zo zijn dat zij een verkeerde aanname maken over de wensen van de rechter-commissaris. Als zij vervolgens handelen naar die verkeerde aanname, dan kan de strategie 'doen wat de rechter-commissaris wil' weleens averechts werken.

Kortom lijkt duidelijk dat de rechters-commissarissen veel invloed *kunnen* uitoefenen op de afwikkeling van faillissementen, omdat de curatoren de visie van de rechter-commissaris serieus nemen. Belangrijke voorwaarde is dat het voor curatoren duidelijk is wat van hen wordt verwacht en dat zij zich vrij voelen om bij eventuele afwijkende meningen tegen de visie van de rechter-commissaris

in te gaan. Het lijkt erop dat hoe beter de relatie is tussen de curator en de rechter-commissaris, hoe beter curatoren weten wat van hen wordt verwacht en hoe meer zij hun mening tegen de rechter-commissaris zullen verkondigen. Een goede relatie maakt het dus makkelijker voor rechters-commissarissen om curatoren te sturen, en om toezicht op curatoren te houden.

Sinds jaar en dag klinkt er kritiek op de verschillende petten van de rechter-commissaris, met name omdat deze petten onderling onverenigbaar zouden zijn en bovendien niet zouden zorgen voor effectief toezicht

De focusgroep heeft een verkennend inzicht gegeven in de wijze waarop de vertrouwensrelatie tussen de curator en de rechter-commissaris tot stand komt. Hoewel vaak wordt gefocust op de negatieve gevolgen van de relatie tussen de curator en de rechter-commissaris, laat de focusgroep ook zien dat de rechtbank en de rechters-commissarissen onder bepaalde voorwaarden een positieve invloed kunnen uitoefenen op het gedrag van curatoren en daarmee op de afwikkeling van faillissementen, mooi samengevat door onderstaand citaat van een van de curatoren:

'Want uiteindelijk denk ik dat een groot deel van de curatoren, althans je weet met welke RC in welk dossier en de ene RC vindt fraude belangrijker dan de andere, dus daar handel je ook wat meer naar. Ik wil niet zeggen dat wij curatoren niets kunnen veranderen, maar als iedere RC een beetje dezelfde verlangens zou hebben, dan zou dat ook heel veel schelen in hoe de curator zou handelen in zijn faillissementen.' [vetgedrukt JP]

3. Naar een herziene vorm van toezicht in faillissementen?

De combinatie van de drie petten (toezichthouder, broodheer en beoordelaar) van de rechter-commissaris kan voor bepaalde risico's bij de afwikkeling van faillissementen zorgen. Zo is het de vraag of i) de rechter-commissaris wel voldoende onafhankelijk toezicht kan houden op de curator gezien hun intensieve werkrelatie en is het tevens de vraag of ii) de curator gezien zijn afhankelijkheid van de rechter-commissaris wel voldoende open en transparant is over de wijze waarop een faillissement wordt afgewikkeld.⁸

In de resultaten van de hiervoor besproken empirische studies heb ik aanwijzingen gevonden voor het tweede risico. Tegelijkertijd lijken de resultaten ook te suggereren dat curatoren juist open en transparant communiceren als

⁸ Zie uitgebreider J.M.W. Pool, 'Over de fragiele relatie tussen de curator en de rechter-commissaris', *FIP* 2023/232, p. 22 e.v.

zij een goede relatie hebben met de rechter-commissaris. Dit resultaat kan een waardevolle inbreng vormen voor de discussie over eventuele hervorming van het toezicht in faillissementen.

In het verleden zijn verschillende voorstellen voor alternatieven voor het toezicht in faillissementen de revue gepasseerd. Zo hebben verschillende auteurs, waaronder Wessels, gepleit om meer toezicht door schuldeisers te creëren.⁹ Omdat de belangen van schuldeisers in faillissementen op het spel staan en de curator die belangen behartigt, zouden de schuldeisers de beste toezichthouders zijn, zo is de gedachte. Hoewel het logisch lijkt om degenen wiens belangen de curator moet behartigen, ook verantwoordelijk te maken voor de controle van het handelen van de curator, veronderstelt deze gedachte echter dat schuldeisers ook daadwerkelijk toezicht willen en kunnen houden. Juist die veronderstelling lijkt allesbehalve reëel. De praktijk laat zien dat de meeste schuldeisers niet actief bezig zijn met de afwikkeling van het faillissement van hun schuldenaar. Bovendien beschikken de meeste schuldeisers niet over de specialistische kennis die nodig is om het faillissement af te wikkelen, laat staan om toezicht te houden op de faillissementsafwikkeling.¹⁰ Het zou wellicht eerder voor de hand liggen om, als het standpunt wordt gevolgd dat schuldeisers meer inspraak moeten hebben op de afwikkeling van faillissementen, dat te bewerkstelligen via een uitbreiding of aanpassing van art. 69 Faillissementswet.¹¹

In de literatuur is ook voorgesteld om het toezicht volledig weg te halen bij de rechter-commissaris. Zo komt Van Galen uit op een alternatief model waarin het toezicht zou moeten worden belegd bij een bestuursorgaan, dat ook verantwoordelijk is voor het benoemen van curatoren. Voor de rechter-commissaris is dan geen rol meer weggelegd.¹² Hoewel dit voorstel tegemoet kan komen aan het veelgehoorde kritiekpunt dat het houden van toezicht geen rechterlijke taak zou moeten zijn,¹³ lost het niet het probleem op dat curatoren vanwege een afhankelijkheidsrelatie onvoldoende open en transparant communiceren richting hun toezichthouder. Het alternatief zou zijn om een duidelijke scheiding te maken tussen toezichthouder

enerzijds en beoordelaar en benoemer anderzijds.¹⁴ Daar staat tegenover dat er ook auteurs zijn die menen dat de combinatie van petten juist kan bijdragen aan het houden van effectief toezicht.¹⁵

Er zijn ook auteurs die de oplossing voor het toezicht niet zoeken in een wetswijziging, maar in praktische aspecten van het toezicht. Zo heeft Vriesendorp voorgesteld om het beroep rechter-commissaris verder te specialiseren en te concentreren, door een aanstelling voor langere tijd mogelijk te maken en te investeren in verbetering van de opleiding van rechters-commissarissen.¹⁶ Sinds de suggesties van Vriesendorp lijkt de voorgestelde specialisatie van rechters-commissarissen te hebben plaatsgevonden.¹⁷ Rechters-commissarissen volgens steeds vaker dezelfde opleidingen als curatoren, zij gaan naar (dezelfde) congressen en nemen plaats in redacties van toonaangevende (internationale) tijdschriften, hetgeen tegelijkertijd zorgt voor spanningen op het gebied van de vereiste onafhankelijkheid ten opzichte van de curatoren. Andere auteurs menen dat het probleem van het toezicht niet zit in het systeem, maar in de (onder)bezetting waardoor rechters-commissarissen niet voldoende tijd kunnen besteden aan toezichthouden.¹⁸

Neijt (zelf rechter-commissaris) gaat nog verder en meent dat er wellicht te veel verwacht wordt van rechters-commissarissen. Volgens Neijt is het toezicht in de praktijk marginaal vanwege de werklast van rechters-commissarissen.¹⁹ Het beeld dat in de literatuur heerst van het gewenste toezicht is volgens hem misschien wel te uitgebreid. De rechter-commissaris kan dat beeld in de praktijk niet (altijd) waarmaken.²⁰ Dethmers (destijds zelf rechter-commissaris) meent dat het marginale toezicht ook volstaat, omdat de curator vanwege de vertrouwensrelatie niet zo snel informatie achter zal houden voor de rechter-commissaris.²¹

Deze aanname lijkt op basis van de hiervoor besproken resultaten te kloppen, zij het dat wel als voorwaarde geldt dat voor curatoren duidelijk moet zijn wat van hen wordt verwacht en hoe het toezicht wordt uitgevoerd. Met name een helder en open benoemingsbeleid, en een helder en open beoordelingsbeleid kan bijdragen aan het wederzijdse

9 Menonides & Voûte, *Tvl* 2004/23. Wessels, *MvV* 2007/12, p. 264.

10 Aerts, *Tvl* 2007/31, par. 11; Boerma, *Tvl* 2007/38, afl. 6, p. 191-193.

11 Zie daarover onder meer Vriesendorp 2000, p. 55 e.v., zie ook Engberts, *Tvl* 2005/40, p. 171-179; Van Galen, *Tvl* 2021/36; De Clerck & Van Galen, *De curator en het Faillissementsproces(recht)*, INSOLAD jaarbundel 2020, p. 225 e.v.; Van Galen, *WPNR* 2001/6463, p. 905-911; met name onder 3. 'Het interne appel' en 4. 'Het getuigenverhoor van artikel 66 Fw'. Van Galen, *Ondernemingsrecht* 2014/81, v.a. 6. 'Structurele herziening'. Van Galen 2006, p. 137 e.v. Vgl. Van Genugten, *TvCu* 2021/3, p. 70-74. Van Hees, *Tvl* 2010/25, p. 159.

12 Van Galen, *Tvl* 2021/36, par. 7 en 8.

13 Zie bijvoorbeeld A.H. van Delden & E. Bauw, 'Toezicht in faillissementen, een rechterlijke taak?', *Tvl* 2004/51; Tromp, *WPNR* 2001/6463, p. 911 e.v.; Wessels, *MvV* 2007/12, p. 262-263.

14 Zie bijvoorbeeld A.H. van Delden & E. Bauw, 'Toezicht in faillissementen, een rechterlijke taak?', *Tvl* 2004/51; Tromp, *WPNR* 2001/6463, p. 911 e.v.; Wessels, *MvV* 2007/12, p. 262-263.

15 Zie ook Engberts, *Tvl* 2005/40, p. 171-179; Mulder, *Tvl* 2005/41.

16 Vriesendorp, *Faillissement, Justitiële verkenningen* 2000/2, p. 55 e.v.; Vriesendorp, *Tvl* 1995/5.

17 Zie Mulder, *Tvl* 2005/41.

18 Boerma, *Tvl* 2007/38, afl. 6, p. 191-193. Zie over de bezetting ook S.C.J.J. Kortmann, 'Bad bankruptcy governance', *Tvl* 2003, p. 265 e.v. en Melissen, *Tvl* 2011/5.

19 Neijt 2013, p. 79-88. Zie ook Schreurs, *Tvl* 2018/26; Tromp, *WPNR* 2001/6463, p. 911 e.v.; Wessels, *MvV* 2007/12, p. 262-263. Van Hees 2015, p. 157-171, par. 11.5.

20 Wessels, *MvV* 2007/12, p. 264.

21 Dethmers, *Tvl* 2004/5.

vertrouwen tussen curator en rechter-commissaris.²² Bovendien kan een uniform beleid ook bijdragen aan het wederzijdse vertrouwen. Het risico dat curatoren geen volledig en transparant beeld schetsen van de faillissementsafwikkeling, lijkt onder deze voorwaarden gering. Sterker nog, onder deze voorwaarden kan juist het feit dat de rechter-commissaris drie petten draagt, bijdragen aan het houden van effectief toezicht.²³

4. Afsluiting

De curator is zowel toezichthouder als broodheer en beordelaar van de rechter-commissaris. De combinatie van deze drie petten zorgt voor risico's bij de afwikkeling van faillissementen. Een van die risico's is gelegen in de afhankelijkheidsrelatie tussen de curator en de rechter-commissaris. Het is de vraag of de curator, gezien de afhankelijkheid van de rechter-commissaris voor toekomstige benoemingen in faillissementen, wel voldoende open en transparant communiceert naar de rechter-commissaris over de wijze waarop faillissementen worden afgewikkeld.

Op basis van drie empirische studies concludeer ik dat dit risico zich inderdaad voor kan doen en het aannemelijk is dat curatoren in de praktijk soms niet altijd alles tegen 'hun' rechter-commissaris durven te zeggen. Tegelijkertijd laten de resultaten van die studies zien dat investeren in een betere relatie tussen de curator en de rechter-commissaris ervoor kan zorgen dat curatoren zich vrijer voelen om ook

de minder positieve aspecten van de faillissementsafwikkeling met de rechter-commissaris te delen.

Hoe beter de relatie tussen de curator en de rechter-commissaris, hoe beter het toezicht

Als curatoren weten wat van hen wordt verwacht, en weten hoe de rechtbank tot benoeming in een specifiek faillissement komt, dan vermindert de prikkel om een rooskleurig beeld te schetsen of om te allen tijde mee te gaan met de visie van de rechter-commissaris. Dat heeft als belangrijk voordeel dat de rechter-commissaris op basis van een compleet beeld toezicht kan houden op de wijze waarop de curator het faillissement afwikkelt, en door gezonde discussie tussen de curator en de rechter-commissaris het besluitvormingsproces van de curator wordt verbeterd. In andere woorden: een betere relatie tussen de curator en de rechter-commissaris zorgt voor beter toezicht.

Dit artikel is afgesloten op 13 oktober 2023.

Over de auteur

Mr. dr. J.M.W. (Jessie) Pool

Jessie Pool is verbonden aan de afdeling Ondernemingsrecht van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Leiden.

²² Zie ook Dethmers, *Tvl* 2004/5; A. Beukelman, 'De verhouding curator – r-c in de praktijk', *Tvl* 2001/5, p. 152-157. De in de literatuur besproken aanname dat het benoemingsbeleid met opzet vaag wordt gehouden, zodat de curator daardoor gestimuleerd wordt om transparant te zijn lijkt dan ook niet juist, zie E.J. Oppedijk-van Veen & V.G.M. Leferink, 'Curator, vertel eens ... Over de inhoud van het faillissementsverslag', *FIP* 2020/266, par 2. Zie ook Pool 2022, p. 193.

²³ Zie ook Engberts, *Tvl* 2005/40, p. 171-179; Mulder, *Tvl* 2005/41.